Ο βιοπορισμός και η τοπική απασχόληση

Η αναζωογόνηση των Συνεταιρισμών

Η κοινωνικά υποστηριζόμενη γεωργία

Η στήριξη της τοπικής αυτάρκειας

Βασίλης Τακτικός *inmeko@otenet.gr*

Ο διατροφικός τομέας είναι ένας από τους τρεις βασικούς τομείς, από τους οποίους εξαρτάται ο βιοπορισμός των οικονομικά αδυνάτων, στα πιο αναγκαία αγαθά που χρειάζονται στη διαβίωση. Για πολλούς επίσης οι μικρές αγροτικές καλλιέργειες και η κτηνοτροφία είναι ένα συμπληρωματικό εισόδημα, ενίσχυσης των χαμηλόμισθων καθώς προσφέρει και επιπλέον θέσεις εργασίας για τους social nee
t
s.

Για ένα σημαντικό κομμάτι της κοινωνίας ο κατώτατος μισθός μόλις φτάνει για τις βασικές ανάγκες και καλύπτει μόνο την επιβίωση, όπως είναι η ενέργεια, η διατροφή και η κατοικία ενώ δεν καλύπτει τις ανάγκες για την παιδεία και την υγεία. Έτσι, η συμμετοχή αυτών των πολιτών σε αγροτικούς ή καταναλωτικούς συνεταιρισμούς μπορεί να εξασφαλίσει συμπληρωματικό εισόδημα ή και να μειώσει το κόστος διαβίωσης.

Επιπλέον, μπορεί να δημιουργήσει ευκαιρίες για ενίσχυση της τοπικής απασχόλησης, εκεί που χρειάζεται μια οικονομία κλίμακας για να αξιοποιηθούν οι μικροκαλλιεργητές. Κι αυτό κάνει αναγκαία την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας στον αγροτικό τομέα με τη μορφή των παραγωγικών και καταναλωτικών συνεταιρισμών.

Γενικότερα, στην Ευρώπη παρατηρείται ότι υπάρχει μια τάση αναγέννησης των συνεταιρισμών. Και όπως τονίσαμε και σε προηγούμενα κεφάλαια υπάρχουν ανενεργοί πόροι τόσο στη Τοπική Αυτοδιοίκηση, όσο και στους μικροϊδιοκτήτες γης. Αυτές οι συνθήκες είναι μια πρόκληση για την αξιοποίηση ανενεργών πόρων μέσω των συνεταιρισμών.

Η επισιτιστική κρίση και η ακρίβεια στα αγροτικά προϊόντα που απειλεί εκτός των άλλων και την Ευρώπη, είναι ένας επιπλέον λόγος για να εξετάσουμε την τοπική αγροδιατροφική αυτάρκεια όπως και την αντιμετώπιση των επιπτώσεων του αυξημένου ενεργειακού κόστους και της ενεργειακής κρίσης που επηρεάζει την αγροτική παραγωγή.

Η αναζωογόνηση των Συνεταιρισμών και η βιωσιμότητα των μικρών παραγωγών

Στην Ευρώπη αναγέννηση των συνεταιρισμών την τελευταία δεκαετία είναι ένα αξιοσημείωτο γεγονός για τις οικονομικές τάσεις.
Σε 160.000 ανέρχεται ο αριθμός των συνεταιριστικών επιχειρήσεων που λειτουργούν στην Ευρώπη, έχοντας 123 εκατομμύρια μέλη και προσφέροντας εργασία σε 5,4 εκατ. άτομα. Μάλιστα, σε χώρες όπως η Γερμανία, η Ιταλία, η Γαλλία ή η Ισπανία, εμφανίζεται να έχουν σχετικά υψηλότερες επιδόσεις, ενώ αναδεικνύονται σταθερότερες σε περιόδους κρίσης.

Τούτα αναφέρονται, μεταξύ άλλων, σε γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Συνεταιρισμοί και αναδιάρθρωση», στην οποία χαρακτηριστικά επισημαίνεται πως «τα στοιχεία δείχνουν ότι σε περιόδους κρίσης οι συνεταιρισμοί είναι πιο ανθεκτικοί και σταθεροί απ' ότι άλλες μορφές επιχειρήσεων και είναι σε θέση να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες».

Σε οργανωτικό θεσμικό επίπεδο υπάρχουν πάνω 3.800 μεγάλες δευτεροβάθμιες ενώσεις παραγωγών που έχουν αναγνωριστεί από τις εθνικές αρχές σε 25 διαφορετικά κράτη μέλη. Η Γερμανία, η Ισπανία, η Γαλλία και η Ιταλία είναι τα τέσσερα κράτη μέλη με τις περισσότερες Ομάδες Παραγωγών ή Ενώσεις ομάδων Παραγωγών, Η Κομισιόν, αναγνωρίζει τις θετικές επιδράσεις των Οργανώσεων Παραγωγών στον πρωτογενή τομέα.

Περισσότερο από το 50% των αναγνωρισμένων οργανώσεων παραγωγών λειτουργούν στον τομέα των φρούτων και λαχανικών (1.851). Πάνω από 100 αναγνωρισμένες οργανώσεις, δραστηριοποιούνται σε επτά άλλους τομείς, το γάλα και γαλακτοκομικά προϊόντα (334), το ελαιόλαδο και επιτραπέζιες ελιές (254), τον οίνο (222), το βόειο κρέας (210), τα δημητριακά (177) και το χοιρινό κρέας (101).

Στο Ηνωμένο Βασίλειο οι συνεταιρισμοί γνωρίζουν άνθηση σε όλους τους τομείς και είναι χαρακτηριστικό ότι μετά το 2009 ο κύκλος εργασιών τους αυξήθηκε κατά 10%, όταν η βρετανική οικονομία συρρικνώθηκε κατά 4,9%. Το 2010 ο συνεταιριστικός τομέας συνέχισε να αναπτύσσεται κατά 4,4% σε σύγκριση με ρυθμό ανάπτυξης επί του συνόλου της οικονομίας του Ηνωμένου Βασιλείου της τάξης του 1,9%.

Στην Ιταλία η απασχόληση σε συνεταιρισμούς αυξήθηκε 3% το 2010, ενώ η συνολική απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα σημείωσε μείωση της τάξης του 1%. Η κρίση στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας έχει ως αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό του αριθμού των κοινωνικών συνεταιρισμών με γοργό ρυθμό. Οι συνεταιρισμοί έχουν μεγαλύτερο προσδόκιμο επιβίωσης. Το ένα τρίτο των συνεταιρισμών που συστάθηκαν μεταξύ 1970 και του 1989 εξακολουθούν να λειτουργούν έναντι ενός τετάρτου στην περίπτωση των άλλων επιχειρήσεων.

Στην περίπτωση της Ισπανίας, η οποία έχει πληγεί σοβαρά από την κρίση, η μείωση της απασχόλησης το 2008 και το 2009 ήταν της τάξης του 4,5% στον τομέα των συνεταιρισμών έναντι 8% στις συμβατικές επιχειρήσεις.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εκτιμά πως οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ που συμβάλουν στην έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, σημειώνοντας παράλληλα πως απαιτείται η διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού μεταξύ συνεταιρισμών κι άλλων μορφών επιχειρήσεων. Επίσης, τονίζει πως τα προγράμματα και τα ταμεία που προβλέπονται για την επικείμενη δημοσιονομική περίοδο 2014-2020, πρέπει να αποβούν χρήσιμα εργαλεία για τη στήριξη των συνεταιρισμών.

Η Ελλάδα έχει περιορισμένη έκταση συνεταιριστικής δραστηριότητας στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας. Μόλις το 0,4% στο σύνολο της οικονομίας είναι η συμμετοχή των αγροτικών Συνεταιρισμών. Υπάρχουν όμως αρκετά ποιοτικά καλά παραδείγματα που μας δείχνουν ότι, εκεί που εφαρμόζεται σωστά η Συνεταιριστική επιχειρηματικότητα επιδρά καταλυτικά στην τοπική κοινωνία και την τοπική απασχόληση.

Σε τι οφείλουν οι συνεταιρισμοί την οικονομική τους βιωσιμότητα;

Οι συνεταιρισμοί οφείλουν την ανθεκτικότητά τους στο γεγονός ότι δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη του συνεταιρισμού, όχι στα κέρδη των μετόχων. Γι' αυτό και το 40% των κερδών επανεπενδύεται στην κοινή συνεταιριστική "τράπεζα". Το αντίστοιχο ποσοστό στις συμβατικές επιχειρήσεις είναι μόλις 5%. Η πλειονότητα των συνεταιρισμών είναι αυτοχρηματοδοτούμενοι και δεν βασίζονται στο κράτος. Οι συνεταιρισμοί εμφανίζονται εκεί που οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις εγκαταλείπουν λόγω χαμηλής κερδοφορίας ενώ αντίθετα οι συνεταιρισμοί επιχειρούν ακόμη και με πολύ χαμηλό κέρδος.

Με δεδομένες τις συνθήκες χαμηλής κερδοφορίας στον αγροδιατροφικό τομέα, ο μόνος ρεαλιστικός δρόμος για την επίτευξη οικονομιών κλίμακος είναι η μαζική αύξηση του βαθμού συνεργασίας στο πλαίσιο της συνεργατικής οργάνωσης, σε όλα τα επίπεδα και με όλους τους τρόπους.

Παραδοσιακά, άλλωστε γνωρίζουμε ότι οι συνεταιρισμοί ήταν ένας τρόπος επιβίωσης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, που ενώνουν χρηματικά δια-θέσιμα, για να αγοράζουν πρώτες ύλες και προϊόντα με εκπτώσεις, μειώνοντας τα λειτουργικά τους έξοδα και διατηρώντας κοινά τμήματα με οικονομίες κλίμακας.

Στην εξέλιξή τους όμως πολλοί από αυτούς έγιναν κανονικές μετοχικές κερδοσκοπικές εταιρίες και αποκόπηκαν από τον αρχικό τους προορισμό. Βεβαίως, κάθε μορφή επιχειρηματικότητας είναι αποδεκτή και μπορεί να συμβάλλει στην βιώσιμη ευημερία της κοινωνίας , αλλά δεν έχει το ίδιο κοινωνικό αντίκτυπο ούτε την ίδια κοινωνική ωφέλεια ώστε να τύχει χορηγιών από το κράτος και την κοινότητα.

Δυο είναι οι βασικοί λόγοι αυτής της ανόδου του συνεργατισμού ιδιαίτερα μετά την κρίση του 2008.

- Πρώτον, η σταδιακή συρρίκνωση και απόσυρση του κράτους πρόνοιας που αυξάνει τις ανάγκες κοινωνικής αλληλεγγύης.
- Και δεύτερον η διογκούμενη τεχνολογική ανεργία.

Όταν το κράτος άρχισε να αποσύρεται, η ιδιωτική φιλανθρωπία προσπάθησε να καλύψει το κενό χρηματοδοτώντας μη κερδοσκοπικές πρω-τοβουλίες, αλλά τα διαθέσιμα κεφάλαια για τις κοινότητες ήταν ελάχιστα σε σύγκριση τα κρατικά έσοδα. Παγιδευμένοι ανάμεσα σε ένα αυξημέ-νο κοινωνικό φορτίο αλλά με μειωμένα έσοδα για την αντιμετώ-πιση κρίσιμων αναγκών της κοινότητας, οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί άρχισαν να αναζητούν νέα επιχειρηματικά μοντέ-λα που θα μπορούσαν να ταιριάζουν με την πρωταρχική τους αποστολή και να παράσχουν συμπληρωματική πηγή εσό-δων για την λειτουργία και την επέκταση των υπηρεσιών τους.

Η προοπτική ενός πα-ραδειγματικού μοντέλου που μπορεί να μειώσει το οριακό κό-στος κοντά στο μηδέν, κάνει την ιδιωτική επιχείρηση λιγότερο αποτελεσματική, επειδή η επιβίωσή της εξαρτάται από την μεγιστοποίηση του κέρδους. Οι συνεταιρισμοί είναι λοιπόν το μοναδικό επιχειρηματικό μοντέλο που θα μπορέσει να λει-τουργήσει σε ένα τομέα που η ανταγωνιστικότητα των μεγάλων μονοκαλλιεργειών έχει μειώσει δραματικά τα έσοδα των μικροκαλλιεργητών.

Το κλειδί λοιπόν, των μικρών εκμεταλλεύσεων βρίσκεται στις επενδύσεις στις κοινωνικές επιχειρήσεις που δεν αποσκοπούν στο κέρδος, αλλά προσφέρουν εργασία, και συμπληρωματικό εισόδημα στην τοπική κοινωνία και από την άλλη μεριά μειωμένο κόστος κοινωνικών υπηρεσιών.

Μ᾽ αυτήν την προσέγγιση διαβλέπουμε ότι θα έχουμε μια αυξανόμενη ζήτηση για κοινωνικούς, ενεργειακούς και καταναλωτικούς συνεταιρισμούς με στόχο την μείωση του κόστους των συναλλαγών και συμπληρωματικά εισοδήματα για τα νοικοκυριά.

Η κοινωνικά υποστηριζόμενη γεωργία

Η οργανωτική καινοτομία στον αγροδιατροφικό τομέα είναι η κοινωνικά υποστηριζόμενη γεωργία. Η κοινοπραξία παραγωγών και καταναλωτών.

Αυτό σημαίνει άμεση συνεργασία μεταξύ μιας οργανωμένης ομάδας Καταναλωτών με έναν ή με περισσότερους παραγωγούς προϊόντων διατροφής, όπου τα οφέλη και οι ζημιές των Γεωργικών δραστηριοτήτων μοιράζονται από κοινού σε παραγωγούς και καταναλωτές χωρίς την Εμπορική διαμεσολάβηση. Είναι ένα πιο προχωρημένο στάδιο συνεργασίας από τους συνεταιρισμούς παραγωγών.

Η οργανωτική επικοινωνία σήμερα μεταξύ καταναλωτών και παραγωγών διευκολύνεται από το διαδίκτυο. Η «Κοινοτικά Υποστηριζόμενη Γεωργία» γεννήθηκε στην Ευρώπη και την Ιαπωνία τη δεκαετία του 1960 και εξαπλώθηκε στην Αμερική και τον Καναδά στα μέσα της δεκαετίας του 90. Σήμερα εξαπλώνεται σε όλη την Ευρώπη.

Η “κοινωνικά υποστηριζόμενη Γεωργία” ως προς τη διαδικασία και το σχεδιασμό μοιάζει με τη συμβολαιακή Γεωργία αλλά, διαφέρει ως προς τον κοινωνικό στόχο. Στη συμβολαιακή Γεωργία συμπράττουν παραγωγοί με μεγάλους διακινητές αγροτικών προϊόντων, ενώ στην Κοινωνικά υποστηριζόμενη Γεωργία συμπράττουν οι μικροί παραγωγοί με τους καταναλωτές.

Σήμερα, αυτές οι κοινότητες Παραγωγών και Καταναλωτών στον αγροδιατροφικό τομέα, μαζί με τις ενεργειακές κοινότητες αποτελούν τους καταλύτες για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας.

Πώς λειτουργεί όμως πρακτικά αυτή η συνεργατική σχέση παραγωγών Καταναλωτών;

Επί της ουσίας οι καταναλωτές γίνονται εταίροι- μέτοχοι της παραγωγικής διαδικασίας για να εξασφαλίσουν από συγκεκριμένα αγροκτήματα τα προϊόντα που καταναλώνουν.

Οι καταναλωτές, που συνήθως διαμένουν σε πόλεις , καταβάλλουν ένα σταθερό χρηματικό ποσό για να καλύψουν τα ετήσια έξοδα των αγροτών. Ως αντάλλαγμα , λαμβάνουν ένα μερίδιο από τη συγκομιδή. Συνήθως , το μερίδιο συνίσταται σε ένα κιβώτιο με φρούτα και

λαχανικά που παραδίδονται στην πόρτα του σπιτιού τους (ή σε κάποιο προκαθορισμένο σημείο παραλαβής) αμέσως μετά τη συγκομιδή τους, με αποτέλεσμα να υπάρχει μια σταθερή ροή φρέσκων τοπικών προϊόντων προς τους καταναλωτές.

Στα περισσότερα από αυτά τα αγροκτήματα χρησιμοποιούνται οικολογικές πρακτικές και οργανικές μέθοδοι καλλιέργειας. Καθώς η Κοινοτικά Υποστηριζόμενη Γεωργία είναι ένα κοινοπρακτικό εγχείρημα

, που βασίζεται στον επιμερισμό του ρίσκου ανάμεσα στους καταναλωτές και τους αγρότες.

Οι καταναλωτές επωφελούνται όταν η σοδειά είναι καλή και υφίστανται συνέπειες μιας κακής σοδειάς. Αν η σοδειά πληγεί από μια κακοκαιρία ή συμβεί κάποιο άλλο ατύχημα, οι καταναλωτές απορροφούν τις ζημίες μειώνοντας τα διατροφικά είδη που παραδίδουν σε εβδομαδιαία βάση. Αυτού του είδους ο επιμερισμός του ρίσκου και της ανταμοιβής ενώνει τους καταναλωτές και τους αγρότες σε ένα κοινό εγχείρημα.

Το Διαδίκτυο διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην επαφή ανάμεσα στους αγρότες και τους καταναλωτές, καθώς επιτρέπει την κατανεμημένη και συνεργατική οργάνωση της διατροφικής αλυσίδας. Έτσι μέσα σε μερικά χρόνια , η Κοινοτικά Υποστηριζόμενη Γεωργία, επεκτάθηκε διεθνώς από μια δράκα πιλοτικών κοινοπραξιών σε σχεδόν τρεις χιλιάδες επιχειρήσεις που προμηθεύουν δεκάδες χιλιάδες καταναλωτές.

Το μοντέλο «Κοινοτικά Υποστηριζόμενης Γεωργίας» θέλγει ιδιαίτερα τη νεότερη γενιά , η οποία είναι εξοικειωμένη με την ιδέα της συνεργασίας σε ψηφιακούς κοινωνικούς χώρους και επεκτείνεται και στον αγροδιατροφικό τομέα. Επιπλέον, η όλο και μεγαλύτερη απήχηση της Κοινοτικά Υποστηριζόμενης Γεωργίας αντικατοπτρίζει τόσο την αυξανόμενη καταναλωτική συνείδηση , όσο και το ενδιαφέρον για την αναγκαιότητα να μειωθεί το οικολογικό αποτύπωμα.

Συμβάλλοντας στην εξάλειψη των πετροχημικών λιπασμάτων και εντομοκτόνων, των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα , αλλά και του κόστους συσκευασίας , διαφήμισης και προώθησης που συνδέονται με την υφιστάμενη αλυσίδα παραγωγής και διανομής τροφίμων , οι καταναλωτές που συμμετέχουν στο μοντέλο της Κοινοτικά Υποστηριζόμενης Γεωργίας

απολαμβάνουν έναν πιο βιώσιμο τρόπο ζωής.

Όλο και περισσότεροι αγρότες που συμμετέχουν στο μοντέλο της Κοινοτικά Υποστηριζόμενης Γεωργίας, έχουν αρχίσει να μετατρέπουν τις αγροικίες τους σε μικρούς ηλεκτροπαραγωγικούς σταθμούς, χρησιμοποιώντας ηλιακή ενέργεια, αιολική ενέργεια, γεωθερμική ενέργεια και βιομάζα, με συνέπεια τη μείωση του ενεργειακού κόστους. Από την εξοικονόμηση αυτή επωφελούνται και οι καταναλωτές , καθώς μειώνεται το χρηματικό ποσό που καταβάλλουν ως συνδρομή.

Σε όλες αυτές τις νέες συνεργατικές επιχειρηματικές πρακτικές που καλύπτουν όλο το φάσμα της οικονομίας, η οριζόντια διάρθρωση υπερτερεί της κάθετης δομής των παραδοσιακών κολοσσιαίων επιχειρήσεων που οργανώνουν ιεραρχικά οικονομική δραστηριότητα.

Ως συνέπεια η διακίνηση των προϊόντων από πόρτα σε πόρτα δημιουργεί ανάγκες για την απασχόληση ανθρώπινου δυναμικού και μάλιστα χωρίς ιδιαίτερα τεχνικά προσόντα.

Η στήριξη της τοπικής αυτάρκειας

Το πρόβλημα της τοπικής αυτάρκειας στη διατροφή τίθεται επιτακτικά μετά την ενεργειακή και επισιτιστική ακρίβεια στην Ευρώπη. Την ίδια περίοδο που η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας γίνεται ακριβή σε βασικά είδη όπως η ενέργεια και η διατροφή. Την ίδια περίοδο που το μοντέλο της μονοκαλλιέργειας των μεγάλων Γεωργικών εκμεταλλεύσεων γίνεται προβληματικό από το υψηλό κόστος της ενέργειας και των μεταφορών. Οι επιπτώσεις αυτές αντανακλούν και στον αγροτικό τομέα με περιορισμό στην απασχόληση.

Γνωρίζουμε ότι, η παγκοσμιοποίηση προώθησε τις μεγάλες μονοκαλλιέργειες εις βάρος της άλλοτε τοπικής αγροδιατροφικής αυτάρκειας. Κυριάρχησε στις αγορές με την έννοια της ανταγωνιστικότητας βρίσκοντας φθηνότερο εργατικό κόστος και ενεργειακό κόστος. Αυτό είχε ως συνέπεια την δημογραφική εγκατάλειψη του αγροτικού χώρου αφού η εκβιομηχάνιση της γεωργίας ήθελε λιγότερα χέρια.

Ωστόσο το μοντέλο της παγκοσμιοποίησης της Γεωργίας παρουσιάζει σήμερα ρωγμές εξαιτίας της ανεργίας που προκαλεί. Αλλά και για τις επιδράσεις στο πολιτισμικό ζήτημα της εσωτερικής μετανάστευσης από το χωριό στην πόλη (της αστικοποίησης) προκαλώντας τη δημογραφική ερήμωση της υπαίθρου και κατά συνέπεια τη μείωση της απασχόλησης στον αγροτικό χώρο που υπάρχουν πολλοί κατακερματισμένοι πόροι.

Μετά από έναν αιώνα γεωργίας βασισμένης στα πετροχημικά , που είχε ως συνέπεια να γίνουν είδος υπό εξαφάνιση τα οικογενειακά αγροκτήματα και να γεννηθούν οι κολοσσιαίες αγροτοβιομηχανίες, όπως η Cargill και η ADM, μια νέα γενιά αγροτών ανατρέπει τις ισορροπίες , πουλώντας τα προϊόντα τους απευθείας στους καταναλωτές.

Από τη στιγμή μάλιστα που η παγκοσμιοποίηση για μία σειρά από λόγους ακριβαίνει καθώς αυξάνεται το «φθηνό εργατικό κόστος» στις αναπτυσσόμενες χώρες, εκ των πραγμάτων τίθεται το ζήτημα της τοπικής αυτάρκειας ως εναλλακτική στάση για την βιωσιμότητας στην τοπική οικονομία.

Το πρόβλημα δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης της αγοράς αλλά με τη μείωση του κόστους παραγωγής και σε τοπικό επίπεδο. Έτσι παρατηρούμε ότι στον τομέα της αγροδιατροφής υπάρχει ζήτηση απασχόλησης για εργατικά χέρια αλλά δεν υπάρχει η αντίστοιχη προσφορά γιατί οι άνεργοι βρίσκονται στα αστικά κέντρα και είναι δύσκολο να μετεγκατασταθούν στα χωριά χωρίς κοινωνικές υποδομές.

Πώς θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα μέσα από την ενδυνάμωση της συνεργατικής κουλτούρας*;*

Ο οικονομικός στόχος για την τοπική αυτάρκεια απαιτεί αλλαγή του παραδειγματικού μοντέλου και θεσμικές και οργανωτικές υποδομές για την ανάπτυξη του συνεργατισμού και της κοινωνικής οικονομίας που είναι απαραίτητος Όρος για την τοπική αυτάρκεια
.
Παράλληλα. το ζήτημα των υλικών και κοινωνικών υποδομών είναι θεμελιώδους σημασίας και χρειάζεται παρεμβατισμός από το κράτος και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Χρειάζονται:

ü Προγράμματα κοινωνικής κατοικίας για τη μετεγκατάσταση των νέων γεωργών.

ü Παραχώρηση σχολάζουσων γαιών για κοινωνικά αγροκτήματα με δενδροκαλλιέργειες και δασών σε συνεταιρισμούς.

ü Υποδομές για φυσικά πάρκα και υποδομές αγροτουρισμού.

ü Ενίσχυση των ενεργειακών κοινοτήτων για δραστική μείωση του κόστους της ενέργειας.

ü Ενίσχυση Ταμιευτήρων νερού για την ενίσχυση της κτηνοτροφίας και Γεωργίας με φθηνές ζωοτροφές με στόχο τη βιωσιμότητα των αγροτικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων αλλά και την ενίσχυση τοπικής απασχόλησης.

ü Χρειάζεται τέλος, παρεμβατισμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη τοπική κοινωνική οικονομία και πρόγραμμα, με ετήσιο προϋπολογισμό για την ενίσχυση των υποδομών της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Υποσημείωση: «Σήμερα, πάνω από ένα δισεκατομμύριο άνθρωποι είναι μέλη συνεταιρισμών – δηλαδή ένας στους επτά κατοίκους της Γης. Πάνω από εκατό εκατομ-μύρια άτομα απασχολούνται από συνεταιρισμούς, ή 20% πε-ρισσότεροι από τους εργαζόμενους σε πολυεθνικές εταιρίες. Οι τριακόσιοι μεγαλύτεροι συνεταιρισμοί έχουν ίσο αριθμό μελών με τη δέκατη χώρα σε πληθυσμό στον κόσμο. Στις Ηνωμένες Πολιτείες και στη Γερμανία ένας στους τέσσερεις είναι μέλος συνεταιρισμού. Στον Καναδά, τέσσερεις στους δέκα κατοίκους είναι μέλη συνεταιρισμών. Στην Ινδία και στην Κίνα τετρα-κόσια εκατομμύρια άτομα ανήκουν σε συνεταιρισμούς. Στην Ιαπωνία, μία στις τρεις οικογένειες είναι μέλος συνεταιρισμού και στη Γαλλία τριάντα δύο εκατομμύρια άτομα συμμετέχουν σε συνεταιρισμούς. Στις Ηνωμένες Πολιτείες υπάρχουν 29.000 συνεταιρι-σμοί, με εκατόν είκοσι εκατομμύρια μέλη, και διαθέ-τουν 73.000 επαγγελματικούς χώρους σε όλη τη χώρα». Τζ. Ρ